

Sygn. akt IV Ca 1642/17 sprostowano postanowieniem z dnia 25.10.17 r.

POSTANOWIENIE

Dnia 11 października 2017 r.

Sąd Okręgowy Warszawa Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący SSO Iwona Wróblewska-Pokora (spr.)

Sędziowie SO Małgorzata Balcerak-Tkacz

SO Małgorzata Truskolaska-Żuczek

Protokolant p.o. protokolanta sądowego Justyna Lipka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 października 2017 r. w Warszawie

sprawy z wniosku S. W.

z udziałem E. W., D. W. i T. W. (1)

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestnika T. W. (1)

od postanowienia Sądu Rejonowego w Wołominie

z dnia 2 marca 2017 r., sygn. akt I Ns 1022/15

postanawia:

1) oddalić apelację;

2) zasądzić od T. W. (1) na rzecz S. W. kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym.

Małgorzata Balcerak-Tkacz Iwona Wróblewska-Pokora Małgorzata Truskolaska-Żuczek

IV Ca 1642/17

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 21 października 2016 roku Sąd Rejonowy w Wołominie

w pkt. 1. stwierdził, iż spadek po J. W. (2) z domu M. , córce M., zmarłej w dniu 19 maja 2015 roku w W., ostatnio stale zamieszkałej w Z.,

na podstawie testamentu notarialnego z dnia 7 grudnia 2009 roku, sporządzonego przed notariuszem w W. E. M. za Rep. (...), nabył w całości

z dobrodziejstwem inwentarza syn S. W., syn M. i J., a w pkt. 2. stwierdził, że strony ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem

w sprawie.

Sąd Rejonowy ustalił, że zmarła w dniu 19 maja 2015 roku w W. J. W. (2) w chwili śmierci była wdową. Wcześniej pozostawała tylko w jednym związku małżeńskim z M. W., z którym miała dwójkę dzieci – córkę E. W. i syna S. W..

J. W. (2) sporządziła cztery testamenty – jeden własnoręczny oraz trzy notarialne – które zostały otwarte i ogłoszone na rozprawie w dniu 21 października 2016 roku. W pierwszym testamencie, sporządzonym własnoręcznie w dniu 20 czerwca 2003 roku, J. W. (2) oświadczyła, że chciałaby, aby po jej śmierci wszystko co do niej należy dostał jej syn S., ponieważ zawsze był dla niej dobry i opiekował się nią. Z kolei córkę E. – nazywaną J. – J. W. (2) wydziedziczyła, dodając, że zachówek po niej należy się jej wnukom – D. i T. W. (1). W drugim testamencie, objętym aktem notarialnym sporządzonym przez notariusza T. P. (1) w W. w dniu

18 lipca 2003 roku za Rep.(...), J. W. (2) oświadczyła, że do całego spadku powołuje syna S.. W § 2 testamentu wskazała z kolei, że wydziedzicza córkę J. E. – a w istocie E. J. – oraz wskazała tego przyczyny. W trzecim testamencie, objętym aktem notarialnym sporządzonym przez notariusza E. M.

w W. w dniu 29 grudnia 2008 roku za Rep. (...), J. W. (2) oświadczyła, że powołuje do całego spadku swoich wnuków – T. W. (1)

oraz D. W., po 1/2 części dla każdego z nich. Nadto oświadczyła,

że wydziedzicza swoją córkę J. E. – w istocie E. J. - i wskazała tego przyczyny. Dodała również, że odwołuje swój poprzedni testament z dnia 18 lipca 2003 roku. W czwartym i ostatnim testamencie, objętym aktem notarialnym sporządzonym przez notariusza E. M. w W. w dniu 7 grudnia 2009 roku za Rep. A

Nr (...), J. W. (2) oświadczyła, że powołuje do całego spadku syna S. W.. Nadto oświadczyła, że wydziedzicza córkę J. E. i wskazała tego przyczyny. Oświadczyła również, że odwołuje poprzednie testamenty z dnia 20 czerwca 2003 roku, z dnia 18 lipca 2003 roku oraz z dnia 29 grudnia 2008 roku. Wnioskodawca S. W. w dniu 26 sierpnia 2015 roku złożył przed notariuszem w W. A. G. oświadczenie - zaprotokołowane w protokole

z oświadczeń o przyjęciu spadku, objętym aktem notarialnym sporządzonym za Rep. A

Nr (...) – że tak jako spadkobierca testamentowy, jak również jako spadkobierca ustawowy przyjmuje spadek po matce J. W. (2) z ograniczeniem odpowiedzialności za długi (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza).

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny, Sąd Rejonowy stwierdził, że J. W. (2) ostatecznie rozrządziła swoim majątkiem na wypadek śmierci testamentem notarialnym z dnia 7 grudnia 2009 roku. W testamencie tym powołała do całości spadku syna S. W., wydziedziczyła córkę E. W. oraz odwołała wszystkie poprzednie trzy testamenty. Sąd Rejonowy uznał ten testament za ważny, ponieważ żaden z uczestników nie podnosił, aby J. W. (2) sporządzając ten testament nie miała pełnej zdolności do czynności prawnych, względnie aby znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, aby działała pod wpływem błędu albo aby jej rozrządzenie było sprzeczne z ustawą, miało na celu jej obejście lub było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Mając na uwadze treść oświadczenia S. W. z dnia 26 sierpnia 2015 roku, Sąd Rejonowy stwierdził,

że wnioskodawca nabył spadek po J. W. (2) w całości z dobrodziejstwem inwentarza. O kosztach postępowania Sąd Rejonowy postanowił na podstawie art. 520

§ 1 k.p.c.

Apelację od postanowienia Sądu Rejonowego wniósł uczestnik T. W. (1), zaskarżając je w całości. Skarżący podniósł w apelacji zarzut nieważności testamentu allograficznego J. W. (2) z dnia 7 grudnia 2009 roku, wskazując, że został on sporządzony w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji

i wyrażenie woli. Na tę okoliczność skarżący wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie nieznanego mu wcześniej dowodu z zapisu rozmowy skarżącego z J. W. (2) i E. B.. Na okoliczność ustalenia, czy J. W. (2) sporządzając w/w testament działała w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli skarżący wniósł również o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii instytutu naukowego z zakresu psychiatrii albo opinii biegłych psychiatrów. Skarżący wniósł również

o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka E. B.

na okoliczność ustalenia stanu psychicznego J. W. (2) w okresie sporządzania

w/w testamentu, braku rozeznania testatorki co do posunięć własnych i innych osób, niezdawania sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania oraz izolowania

jej przez wnioskodawcę od części członków rodziny. Na okoliczność izolowania J. W. (2) przez wnioskodawcę od części członków rodziny skarżący wniósł również

o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z przesłuchania uczestników. Z kolei

na okoliczność nieznamości miejsca pobytu uczestniczki E. W., ukrywania się jej przez organami wymiaru sprawiedliwości i podstaw ustanowienia dla niej kuratora skarżący wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z karty karnej uczestniczki. Wskazując na powyższe, skarżący wniósł o ustanowienie kuratora dla nieznaney z miejsca pobytu uczestniczki E. W. oraz – po sprecyzowaniu w piśmie z dnia 21 lutego 2017 roku – o zmianę zaskarżonego postanowienia i stwierdzenie, że na podstawie testamentu notarialnego z dnia 29 grudnia 2008 roku spadek po J. W. (2) nabyli w częściach równych, tj. po 1/2, jej wnuki T. W. (1) i D. W. oraz zasądzenie na jego zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, względnie o uchylenie zaskarżonego postanowienie i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Uczestnik D. W. oraz wnioskodawca w odpowiedziach na apelację wnieśli o jej odrzuceniu jako nieopłaconej, względnie o jej oddaleniu jako bezzasadnej i zasądzenie od skarżącego na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania. Obaj wnieśli również o oddaleniu wniosków dowodowych zawartych przez skarżącego w apelacji jako spóźnionych i zgłoszonych jedynie w celu wywołania zwłoki w rozpoznaniu sprawy.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 11 października 2017 roku Sąd Okręgowy oddalił wnioski dowodowe zawarte w apelacji uczestnika T. W. (1) oraz dopuścił dowód z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy prowadzonej przez tut. Sąd pod sygn. IV Ca 1342/14.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja uczestnika nie zasługiwała na uwzględnienie.

Odnosząc się do najdalej idących wniosków tak skarżącego, jak i wnioskodawcy oraz uczestnika D. W., z jednej strony wskazać należy, że apelacja skarżącego nie podlegała odrzuceniu, ponieważ została terminowo opłacona (kwit – k. 285), a wniosek wnioskodawcy o odrzucenie apelacji T. W. (1) zasadnie został oddalony przez Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 12 czerwca 2017 roku (k. 292), a z drugiej strony brak było podstaw do ustanowienia kuratora dla E. W., ponieważ w postępowaniu apelacyjnym uczestniczka reprezentowana była przez E. P. (pełnomocnictwo – k. 179).

Następnie podkreślić należy, że Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego, opisane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i przyjmuje je za własne.

Z uwagi na powyższe, nie zachodzi potrzeba powtórzenia poczynionych już ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2007 r., sygn. akt II CSK 18/07, Lex 966804). Sąd Okręgowy jedynie uzupełniająco na rozprawie apelacyjnej w dniu 11 października 2017 roku dopuścił dowód z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy IV Ca 1342/14, prowadzonej z wniosku J. W. (2), z udziałem S. W., T. P. (2) i E. W. o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po M. W., zakończonej postanowieniem tut. Sądu Okręgowego z dnia 31 marca 2015 roku.

Apelacja uczestnika T. W. (1) sprowadzała się do zarzutu nieważności testamentu J. W. (2) z dnia 7 grudnia 2009 roku.

Zgodnie z art. 945 § 1 k.c., testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony:

- 1) w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli,
- 2) pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści,
- 3) pod wpływem groźby.

W realiach sprawy – biorąc pod uwagę prawidłowo ustalone przez Sąd Rejonowy okoliczności faktyczne sprawy, jak również sam przebieg postępowania przed Sądem

I instancji – zarzut apelacji nie zasługiwał na uwzględnienie. W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił ważność testamentu notarialnego J. W. (2) z dnia 7 grudnia 2009 roku. W szczególności podkreślenia wymaga,

że żaden z uczestników postępowania – w tym skarżący T. W. (1) – nie powoływał się na nieważność w/w testamentu w toku postępowania przed Sądem Rejonowym. Zaznaczenia wymaga, że na rozprawie w dniu 1 lipca 2016 roku skarżący przyłączył się

do wniosku o stwierdzenie nabycia spadku i rozstrzygnięcie pozostawił do decyzji sądu (protokół – k. 125v), a na rozprawie w dniu 21 października 2016 roku – a zatem na tej samej, na której doszło do otwarcia i ogłoszenia wszystkich czterech testamentów J. W. (2) – T. W. (1) podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie (protokół – k. 158). Z tych względów zarzut nieważności testamentu podniesiony dopiero w apelacji od orzeczenia Sądu Rejonowego z powołaniem się na nowe i nieznanne wcześniej – w ocenie skarżącego – dowody nie zasługiwał na uwzględnienie.

W tym miejscu zauważyć należy, że w obecnym modelu apelacji pełnej (cum beneficio novorum) sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę ponownie, a postępowanie przed tym sądem, w tym postępowanie dowodowe, jest kontynuacją postępowania przed sądem pierwszej instancji (zob. m. in. art. 378 oraz 382 k.p.c.). Jak jednak Sąd Najwyższy wskazał m. in. w wyroku z dnia 17 kwietnia 2002 roku, sygn. akt IV CKN 980/00, Legalis, „merytoryczny charakter rozpoznania sprawy w postępowaniu apelacyjnym nie jest równoznaczny z brakiem ograniczenia w powoływaniu się na nowe fakty i dowody w tym postępowaniu”. W tym kontekście wskazać należy na treść art. 381 k.p.c., stosowanego odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym z uwagi na odesłanie z art. 13 § 2 k.p.c., który stanowi, że „sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynika później”. W postanowieniu z dnia 7 grudnia 2000 roku, sygn. akt

II CKN 334/00, Legalis, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że „strona może się skutecznie powoływać na nowe fakty i dowody w postępowaniu apelacyjnym, jeżeli w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie mogła z nich skorzystać z przyczyn przez siebie niezawinionych.

Nie wystarczy zatem tylko powołać się na nowość w rozumieniu art. 381 k.p.c.. Należy nadto wskazać okoliczności, które pozwolą sądowi drugiej instancji ocenić, czy niemożność skorzystania z faktów i dowodów w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji była przez strony niezawiniona”.

Skarżący wniósł w apelacji o przeprowadzenie dowodów w niej opisanych

w szczególności na okoliczność stanu psychicznego J. W. (2) w okresie sporządzania testamentu notarialnego z dnia 7 grudnia 2009 roku. Wnioski te skarżący uzasadniał tym, że już na etapie postępowania przed Sądem Rejonowym miał wątpliwości

co do zdolności do testowania J. W. (2), „jednak wobec braku środków dowodowych w poczuciu bezradności nie podniósł zarzutu nieważności testamentu” (k. 208). Uzasadniając wniosek dowodowy z zeznań świadka E. B. skarżący wskazał,

że „miał on wprawdzie świadomość istnienia świadka E. B., jednak pozostawał wówczas w przekonaniu, że obawiając się reakcji Wnioskodawcy nie potwierdzi

ona okoliczności stanowiących podstawę stwierdzenia nieważności testamentu. Ponadto znał wyłącznie jej imię i adres miejsca zamieszkania” (k. 208). Z kolei w przedmiocie wniosku dowodowego z zapisu rozmowy J. W. (2) ze skarżącym oraz E. B. uczestnik wskazał, że istnienie tego środka dowodowego nie było mu znane „aż do dnia 9 listopada 2016 roku, kiedy to znalazł w skrzynce pocztowej domu przy ul. (...)

w J. kartę SD, znajdującą się w niepodpisanej kopercie, zawierającą zapis dźwięku, wobec czego nie podnosił zarzutu nieważności testamentu przed Sądem I instancji, pozostając w przekonaniu, że nie jest w stanie wykazać okoliczności przedmiotowo istotnych z punktu widzenia uzasadnienia tego zarzutu” (k. 211).

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 11 października 2017 roku Sąd Okręgowy oddalił wnioski dowodowe zawarte w apelacji uczestnika T. W. (1) na podstawie

art. 381 k.p.c. jako spóźnione. Argumentacja uczestnika uzasadniająca wnioski

o dopuszczenie dowodów, które nie zostały zgłoszone w postępowaniu przed Sądem Rejonowym nie tyle nie przekonuje, co nie odnajduje odzwierciedlenia w faktach.

W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że w przytoczonej wyżej treści apelacji T. W. (1) wyraźnie przyznał, że wiedzę uzasadniającą – w jego ocenie – nieważność testamentu J. W. (2) z dnia 7 grudnia 2009 roku miał już w toku postępowania przez Sądem pierwszej instancji. Z tego względu nie sposób mówić o nowości w rozumieniu art. 381 k.p.c. Jeśli zaś chodzi o powoływane przez uczestnika dowody na okoliczność stanu psychicznego J. W. (2) w dacie sporządzenia ostatniego testamentu, to uczestnik przyznał w apelacji, że już w dacie orzekania przez Sąd Rejonowy znał wskazanego świadka, w tym adres jego zamieszkania. Doświadczenie życiowe oraz zasady logicznego rozumowania wskazują także na to, że skarżący musiał być już wcześniej, aniżeli – jak sam twierdzi – od dnia 9 listopada 2016 roku w posiadaniu nagrania rozmowy, na którą powołuje się w apelacji. W tym kontekście wnioskodawca oraz uczestnik D. W. słusznie zwrócili uwagę w odpowiedziach na apelację, że przedmiotowa rozmowa odbyła się pomiędzy J. W. (2), E. B. oraz skarżącym, a w świetle apelacji tylko w interesie tego ostatniego było jej nagranie. Wskazuje to na to, że T. W. (1) był w posiadaniu tego nagrania wcześniej, aniżeli w dacie wskazanej w apelacji

Bez konieczności wnikania w szczegóły, za wnioskodawcą oraz uczestnikiem D. W. wskazać należy, że również z uwagi na przedmiot rozmowy, dotyczący – jak wszystko na to wskazuje – postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia z dnia 25 stycznia 2012 roku, wydanego przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi – Północ w Warszawie w sprawie o sygn. akt I C 1343/11 (k. 83 akt tej sprawy, prowadzonej przez tut. Sąd Okręgowy pod sygn. akt IV Ca 1342/14), wynika, że rozmowa ta miała miejsce nie wcześniej niż w 2012 roku, a zatem ok. 3 lata po sporządzeniu przez J. W. (2) ostatniego testamentu notarialnego, co niezależnie od tego, że zgłoszony dowód był spóźniony, to poddaje w wątpliwość jego przydatność do wykazania twierdzeń, na które powołuje się skarżący.

Mając na uwadze wyżej poczynione uwagi, Sąd Okręgowy jedynie marginalnie wskazuje, że podstawy do uwzględnienia wniosków dowodowych zawartych w apelacji uczestnika T. W. (1) nie sposób szukać także w art. 670 k.p.c., wprowadzającym element obowiązkowego działania sądu z urzędu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku. Relację tego przepisu do art. 381 k.p.c. wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 października 2002 roku, sygn. akt IV CK 178/02, *Legalis* - wydanym notabene w analogicznej sprawie jak niniejsza - w którym stwierdził, że „artykuł 670 k.p.c. nie wyłącza stosowania w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku art. 381 k.p.c. co do faktów mających uzasadniać nieważność testamentu i dowodów na tę okoliczność”. W realiach sprawy należy także wskazać, że zgodnie z poglądem wyrażonym w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2002 roku, sygn. akt V CKN 1269/00, *Legalis*, uzasadnienia dla powoływania nowych faktów i dowodów w postępowaniu apelacyjnym nie mogłoby stanowić to, że w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji uczestnik nie był reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika.

Wobec braku podstaw do dopuszczenia i przeprowadzenia dowodów z zeznań świadka E. B. oraz z nagrania rozmowy J. W. (2) ze skarżącym oraz E. B., brak było podstaw do uwzględnienia pozostałych wniosków dowodowych zawartych w apelacji uczestnika T. W. (1).

Z uwagi na to, że zaskarżone postanowienie odpowiadało prawu, a apelacja uczestnika T. W. (1) okazała się pozbawiona uzasadnionych podstaw prawnych, to należało ją oddalić, o czym Sąd Okręgowy postanowił jak w pkt. 1. sentencji na podstawie art. 385 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Wobec tego, że apelacja uczestnika T. W. (1) okazała się nieuzasadniona, to o kosztach postępowania apelacyjnego należało orzec na podstawie art. 520 § 2 k.p.c., obciążając nimi skarżącego. Koszty tego postępowania poniesione przez wnioskodawcę S. W. stanowiły koszty zastępstwa prawnego w kwocie 360,00 zł, ustalonej na podstawie § 6 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 in principio rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat

za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800, z późn. zm.). Z tego względu Sąd Okręgowy postanowił jak w pkt. 2. sentencji.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy postanowił jak w sentencji.

Małgorzata Balcerak – Tkacz Iwona Wróblewska - Pokora Małgorzata Truskolaska - Żuczek